

2. Letnik

KAJ JE BESEDA?

Jezikoslovje pojmuje besedo kot **ZNAMENJE**, s katerim ljudje poimenujejo **prvine predmetnosti** (miza, stol...), **logična razmerja v predmetnosti** (med, nad, zato...) **svoje razmerje do naslovnika** (čestitam, vprašam...) **ali do predmetnosti** (zanimiv, dolgočasen, hočem...). Z besedo damo čemu ime. Vsaka beseda ima dogovorjen pomen ter se oblikuje in prenaša iz roda v rod. Besede izgovarjamo ali zapisujemo, zato imajo poleg pomena tudi **tvarno stran**, ki je tudi natančno določena. Glasovi oz. **črke si v besedi sledijo v določenem zaporedju**, katerega ne smemo zamenjati. Med črke/glasove **ne smemo ničesar vrivati** ali kakšne črke izpustiti. Glasove oz. črke iste besede izgovarjamo oz. pišemo strnjeno medtem ko v med besedami v besedilu delamo presledke.

V slovenskem jeziku je tudi nekaj besed, ki sestojijo iz dveh ali več strnjenih delov – **večdelne besede**. Med večdelne besede spadajo tudi nekatere ne-sedanjske glagolske oblike (preteklik, prihodnjik, predpreteklik, pogojnik).

ENODELNE GLAGOLSKE OBLIKE	• Nedoločnik	<i>Priti</i>
	• Sedanjik	<i>Pridem</i>
	• Velelnik	<i>Pridi</i>
	• Preteklik	<i>Je prišel</i>
DVODELNE GLAGOLSKE OBLIKE	• Prihodnjik	<i>Bo prišel</i>
	• Predpreteklik	<i>Je bil prišel</i>
	• Pogojnik	<i>Bi prišel</i>

POIMENOVALNE VLOGE BESED

Z besedami poimenujemo različne vrste stvari – s **polnopomenskimi besedami** poimenujemo sestavine predmetnosti, s **slovničnimi besedami** pa poimenujemo razmerje v predmetnosti (pred, za...), z **naklonskimi besedami** pa poimenujemo svoja razmerja do predmetnosti ali do naslovnika, razodevamo svoje stališče, svojo zavezanost, svoja hotenja, svoje doživljanje...

Kazalne besede pa uporabljamo kadar nakažemo predmetnost.

POMEN BESED

Vsaka beseda ima določen pomen. Nekatere imajo samo **en pomen** druge pa jih imajo **več**. Glede na to delimo besede na **enopomenke** in **večpomenke**. V jeziku prevladujejo večpomenske besede ker si ljudje za nove predmete ali pojme niso izmišljali novih, temveč so zaradi njihove podobnosti ali povezanosti uporabili že znane besede.

METAFORIČNI PRENOS – isto poimenovanje na podlagi podobnosti.

METONINIČNI PRENOS – isto poimenovanje na podlagi povezanosti

Enopomenskih besed je v jeziku manj, ker se jim pomen pogosto širi. Kljub temu pa v jeziku obstaja še vedno velika skupina besed, ki imajo samo en pomen, to so **strokovne besede**, besede s katerimi strokovnjaki poimenujejo predmetnost svoje stroke. Te besede morajo imeti samo en

pomen ker drugače pride med strokovnjaki do nesoglasij.

ENAKOZVOČNICE - imajo **enako** tvarno stran, **ne** poimenujejo pa podobne predmetnosti

ENAKOGLASNICE – to so besede, ki se **pišejo različno, izgovarjajo pa se enako** (rop – rob)

ENAKOPISNICE – besede, ki se **pišejo enako, izgovarjajo pa različno** (gol – gol).

BLIZUZVOČNICE (paronimi) – imajo zelo podobno tvarno stran in različen pomen

POMENSKA RAZMERJA MED BESEDAMI

Besede imjo med sabo različne pomene. Ene imajo enak pomen, druge nasprotnega, tretje ožjega ali širšega. Med besedami obstajajo določena pomenska razmerja.

SOPOMENKE – **sinonimi** so besede, ki poimenujejo isto predmetnost. Imajo različno slogovno vrednost – nekatere so **nezaznamovane** (nevtralne), zato jih lahko **uporabljamo v vseh okoliščinah**, druga pa so **zaznamovane**, zato jih ne smemo uporabljati kjerkoli in kadarkoli, temveč le v **določenih okoliščinah**.

PROTIPOMENKE – **antonimi** pa so besede z **nasprotnim pomenom**. Uporabljamo jih kadar primerjamo nasprotna dejanja.

PODPOMENKE – **hiponimi** so besede z **ožjim pomenom**

NADPOMENKE – **hipernimi** pa so besede s **širšim pomenom**

Nekatere besede pa imajo enak **KOREN** oz. so nastale iz enakega korena. Besede, ki imajo enak koren spadajo v isto **besedno družino**. Besede lahko povežemo tudi na podlagi tematske povezanosti, pravimo, da spadajo v isto **tematsko polje**.

SLOGOVNA VREDNOST BESED

Besede, ko jih lahko uporabljamo v katerem koli besedilu so **slogovno nezaznamovane** oz. **nevtralne**, besede, ki pa jih uporabljamo le v nekaterih besedilih pa so **slogovno zaznamovane**.

SLOGOVNO NEZAZNAMOVANE besede poimenujejo predmetnost, **sporočevalca** pa **ne razodevajo**, zato jih lahko **uporabljamo v vseh besedilih**: pogovorih doma, službi, uradnih in neuradnih besedilih, časopisih, radiu, TV...

SLOGOVNO ZAZNAMOVANE besede pa **razodevajo** tudi **sporočevalca**, in sicer njegovo razmerje do predmetnosti, pokrajinsko pripadnost, interesno skupino kateri pripada... Uporabljamo jih **samo v nekaterih besedilih**, ne pa v vseh.

Ločimo pa več vrst slogovno zaznamovanih besed:

- ✓ **ČUSTVENO ZAZNAMOVANE BESEDE**: razodevamo svoje čustveno razmerje do neke stvari. S čustveno zaznamovanimi besedami izražamo naklonjenost ali nenaklonjenost do poimenovanega.

Naklonjenost izražamo z:

- **Ljubkovalnicami**
- **Olepševalnicami**
- **Otroškimi besedami**

Nenaklonjenost pa s:

- **Slabšalnicami**
- **Zmerljivkami oz. psovkami**
- **Kletvicami**
- **Prostaškimi besedami**

Predmetnost pa lahko poimenujemo tudi **privzdignjeno, vzneseno**.

Včasih sporočevalec svoje mnenje do predmetnosti izrazi z besedo, ki ima v jeziku še kak drug pomen. V takem primeru je **čustveno zaznamovan** samo **en od njenih pomenov**. Posmeh in odobravanja lahko izrazimo tako, da uporabimo »pozitivno« besedo za nekaj kar nam ni všeč, naslovnik pa prepozna njen pomen iz okoliščin in iz nebesednih slušnih spremljevalcev govorjenja. Tu gre za **ironično rabo besed**.

Čustveno zaznamovane besede ne smemo uporabljati v strokovnih in uradovnih besedilih. Te besede so pogosto rabljene v slengu.

- ✓ Predmetnost lahko poimenujemo tudi tako, da naslovniku hkrati razodevamo svojo pokrajinsko pripadnost. To se dogaja če uporabljamo **narečno** ali **pokrajinsko pogovorno besedilo**. Te besede lahko uporabljamo v zasebnih pogovorih z ljudmi iz iste pokrajine, ne pa v pogovorih z ljudmi od drugod, v javnih govornih nastopih in v zapisanih besedilih.
- ✓ Če hočemo predmetnost poimenovati tako, da hkrati razodevamo svojo ožjo družbeno pripadnost, uporabimo **slengovske** ali **žargonske** besede. **SLENGOVSKE** besede se uporabljajo v neuradnih pogovorih z vrstniki, **ŽARGONSKE** pa v pogovorih z ljudmi istega poklica, stroke in interesa.
- ✓ Pri poimenovanju predmetnosti velikokrat razodevamo tudi svojo družbeno vlogo. To delamo tako, da uporabimo **praktičnosporazumevalne, uradovne, strokovne** ali **publicistične besede**.

PRAKTIČNOSPORAUMEVALNE uporabljamo samo v zasebnih vsakdanjih pogovorih s prijatelji, znanci, sorodniki, ne glede na njihov poklic in družben položaj, **URADOVALNE** uporabljamo pri sporazumevanju v uradih s strankami, **STROKOVNE** uporabljajo strokovnjaki (termini). Te besede so razumljive samo njim in so nekatere omejene na uporabi le v določenih strokah. Z njimi natančno definiramo pojme. Lahko so domače ali pa prevzete. Termini so lahko tudi večbesedni, izraze za določeno stroko pa imenujemo **STROKOVNO IZRAZJE**. Javni sporočevalci in publicisti uporabljajo **PUBLICISTIČNE BESEDE**. Vse te besede pa smemo uporabljati samo v določenih besedilih.

- ✓ Predmetnost lahko poimenujemo tudi s **časovno zaznamovanimi besedami**, takimi, ki so novejša in še ne splošno razširjena, ali pa z besedami, ki so jih nekoč pogosto uporabljali, danes

pa jih redko ali pa sploh ne več. V takem primeru govorimo o **novejših besedah**, v drugem pa o **starinskih oz. zastarelih besedah**.

IZVOR BESED

Besede imajo različen izvor. Pri ugotavljanju izvora besed si lahko pomagamo z Etimološkim slovarjem, v katerem je vsaka beseda pojasnjena, od kod izvira in kakšen je njen prvoten pomen.

Večina besed je **domačih**, precej pa je **prevzetih**.

DOMAČE BESEDE so treh vrst:

- ★ Ene izvirajo iz prednika današnje slovenščine, **iz indoevropskega prajezika, praslovanščine ali zgodnje slovenščine**
- ★ Ene so nastale v novejšem času **na podlagi starejših slovenskih besed** in še vedno nastajajo
- ★ Ene pa izvirajo **iz posnemanja naravnih zvokov** oz. glasov

PREVZETE BESEDE pa so besede, ki so prišle v slovenščino iz jezikov, s katerimi nismo povezani razvojno, temveč **zemljepisno** ali pa **kulturno**.

Prevzemanje besed so poznali že v preteklosti, v današnjem času pa je prevzemanje besed zelo pogosto, čeprav marsikdaj ni potrebno, saj imamo ustrezno slovensko besedo ali pa jo lahko naredimo. V slovenščini je precej prevzetih besed, za katere mislimo, da so domače, saj se uporabljajo v najzgodnejših ohranjenih besedilih, nekatere pa tudi v nekaterih drugih slovenskih jezikih – vendar pa v naš jezik niso prišle iz praslovanščine ali indoevropčine, torej niso domače, temveč prevzete.

Posebej moramo biti pozorni na besede prevzete iz slovanskih jezikov, ker so **po svoji glasovni in morfemski sestavi zelo podobne slovenskim besedam**. Včasih prihaja pod vplivom tujih jezikov do neustrezne rabe domačih besed. **Prevzete besede v slovenščini izvirajo predvsem iz grščine, latinščine ter iz nemščine**. V novejšem času pa prevladujejo predvsem besede povzete iz angleščine. Večinoma prevzetih besed ponavadi prilagajamo zakonitostih slovenskega knjižnega jezika, se pravi, da jih izgovarjamo z najbližjimi slovenskimi glasovi, jih pišemo po naše, jim pripišemo ustrezen spol, jih po naše sklanjamo in podobno.

Glede na to, koliko so prevzete besede prilagojene slovenskemu knjižnemu jeziku ločimo tri vrste prevzetih besed:

- **SPOSOJENKE** (pica): to so prevzete besede, ki jih popolnoma prilagodimo slovenskemu knjižnemu jeziku, se pravi, da jih izgovarjamo, pišemo in pregiblujemo po naše;
- **TUJKE** (renault): to so prevzete besede, ki jih deloma prilagodimo slovenskemu knjižnemu jeziku, se pravi, da jih izgovarjamo in pregiblujemo po naše, ohranjamo pa tuji zapis;
- **CITATNE BESEDE** (first lady): to so prevzete besede, ki jih ne prilagodimo slovenskemu knjižnemu jeziku, se pravi, da ohranijo tujih izgovor, zapis in slovnične lastnosti.

Prevzemamo občna in lastna imena (pica, jazz, boccacio, San Francisco, Varšava). **Prevzeta občna imena ponavadi popolnoma prilagodimo slovenskemu knjižnemu jeziku**, izjema so le glasbeni izrazi, avtomobilske znamke... **Prevzeta lastna imena pa ohranijo izvirni zapis**, če seveda jezik, iz katerega besedo prevzamemo, če uporablja latinico. **Po domače pa pišemo osebna lastna imena iz grško-rimskega sveta, imena vladarskih rodovin, redka imena slavnih osebnosti, svetniška imena ter imena vladarjev in papežev**.

Med enobesednimi zemljepisnimi lastnimi imeni iz jezikov z latinično pisavo pišemo po domače **imena držav** (Italija), **pokrajini** (Provansa), **celini** (Evropa), **večjih otokov** in **polotokov** (Kozrika, Jukatan), **voda** (Ren), **gorovij** (Pirineji), **znanih krajev povezanih z našo kulturno zgodovino** (Paris, Krakov) in imena **znanih stavb**. Namesto nekaterih tujih imen pa imamo svoja slovenska imena, ki jih uporabljamo tudi za kraje v zamejstvu (Trst, Celovec, Monošter).

Pri **večbesednih zemljepisnih imenih** pa **prevajamo** v slovenščino njihove **občne sestavine** (Niagarski slapovi) to velja, ne le za **imena voda**, temveč tudi za **imena držav** (Združene države Amerike), **pokrajini**, **otokov** (Kanarsko otočje), **polotokov** (Iberski polotok), **rtov** (Rt dobrega upanja), **oblik zemeljskega površja** (Skalno gorovje), **cest**, **ulic**, **trgov**, **parkov in stavb** (Rdeči trg, Eifflov stolp).

Prevzeta stvarna lastna imena pa načeloma prevajamo v slovenščino (Božanska komedija, Londonska filharmonija), izjema so le imena podjetij in časopisov.

TVORJENOST BESED

Pri razstavljanju besed na morfeme pridemo do korena oz. osnovnega temeljnega morfema s stvarnim pomenom skupnim celi besedni družini. Ob korenu stojijo morfemi dveh vrst:

- **OBRAZILA** – imajo stvarni pomen,
- **KONČNICO** – ki imajo slovnični pomen

Besede, ki imajo obrazila so **TVORJENKE**. Te nastanejo iz določene besedne zvezi in sicer tako, da se en del besedne zveze ohrani, drugi pa zamenja z obrazilom (majhna **miza** – **mizica**). Zato lahko v delu tvorjenke spoznamo besedo, ki se je pri tvorjenju ohranila, in ta del imenujemo **PODSTAVA** (**mizar**, **mizarški**, **mizarstvo**). Posebnost pa so tvorjenke, ki so tvorjene z mehničnim sklapljanjem besednih zvez (na to, - nato, če tudi – četudi, se ve, da – seveda, šest in dvajset – šestindvajset).

TVARNA STRAN BESED

Izgovorjena oz. zapisana beseda sestoji iz glasov oz. črk, ki si sledijo v določenem zaporedju in mednje ne smemo ničesar vriniti, ničesar izpustiti, sicer bi besedi spremenili pomen ali ga izničili. Glasove, oz. črke dane besede izgovarjamo oz. pišemo skupaj in jih s premorom oz. presledkom ločimo od druge besede.

Tvarna stran izgovorjene besede **sestoji iz najmanj enega zloga**, samoglasnike v besedi izgovarjamo različno močno, besede imajo ponavadi en naglas, redkeje več ali nobenega, samoglasniki v besedi so različno dolgi, v slovenskem knjižnem jeziku so nenaglašeni samoglasniki vedno kratki, naglašeni pa so dolgi ali kratki. Na izgovorjavo soglasnikov v besedi pogosto vpliva glasovno okolje, zato poznamo glasovne različice in glasovne premene. Ko govorimo knjižno moramo besede izgovarjati po pravilih slovenskega knjižnega jezika.

Pri zapisovanju besed pa smo pozorni na pravilno zapisovanje glasov s črkami, deljenje besed, rabo veliko in malih črk, na pisanje prevzetih besed, pisanje besed narazen ali skupaj ali z vezajem. Pri pisanju višjih enot pa je potrebno upoštevati pravila o rabi ločil.

RABA VELIKIH ČRK

PISANJE Z VELIKO ZAČETNICO

Z veliko začetnico pišemo prvo besedo v povedi. Veliko začetnico uporabljamo tudi znotraj povedi in sicer na začetku dobesednega navedka pri premem govoru in na začetku nesamostojnih povedi. Z veliko začetnico pišemo tudi lastna imena, ki jih delimo v tri skupine:

□ **IMENA BITIJ** – lastna imena bitij pišemo z veliko začetnico, da jasneje zaznamujemo posebnost oz. enkratnost poimenovanega bitja. Med lastna imena bitij štejemo:

- **osebna imena**
- **imena posameznih živali**
- **imena veroslovnih in bajeslovnih bitij** (*Alah, Apolon*)
- **imena prebivalcev posameznih naselij** (*Kamničan*), **pokrajnin** (*Štajerc*), **držav** (*Nemec*), **celin** (*Azijec*) in **planetov** (*Zemljan*)
- **imena pripadnikov posameznih ljudstev** (*Rom*), **narodov** (*Slovenec*) in **delov narodov** (*Čič*)
- **alegorične posebitve** – *Delo, Sreča, Ljubezen*.

Lastna imena bitij so lahko enobesedna, ki jih pišemo z veliko začetnico ali večbesedna, v katerih prvo besedo pišemo z veliko začetnico, druga pa z malo, razen, če že sama niso lastna imena. Z veliko začetnico pišemo tudi splošno znana nadomestna lastna imena (*Jenki-Američan*) in imena, ki so tvorjena kot sestavljenke ali zloženke (prvotni Slovan je Praslovan)

□ **ZEMLJEPISNA IMENA** – zemljepisne pojave lahko poimenujemo z občimi ali lastnimi imeni. Zemljepisna lastna imena pišemo z veliko začetnico, da jasneje zaznamujemo posebnost, enkratnost posameznega pojava. Tudi zemljepisna imena so lahko enobesedna ali večbesedna.

- **Enobesedna zemljepisna lastna imena** pišemo z veliko začetnico
- **Večbesedna zemljepisna lastna imena** pa pišemo tako, da prvo besedo pišemo z veliko začetnico, drugo pa z malo razen, če so lastna imena (*Julijske Alpe, Sava Bohinjka*) ali pa če gre za naselbinsko ime (*Kranjska Gora*).
- **Naselbinska lastna imena** so imena naselij, vasi, zaselkov, mest. Neprvih besed v naselbinskih imenih ne pišemo z veliko začetnico, če gre za predloge (*Most na Soči*) in za samostalnike mesto, selo, trg, vas (*Novo mesto, Župeča vas, Glavni trg*).
- **Nenaselbinska imena** pa so **imena ulic, trgov, cest** (*Poljanska cesta, Rožna dolina*), **imena držav, enot zveznih držav in pokrajnin** (*Združeni arabski emirati, Bela krajina*) imena **vodnih tokov, prekopov, slapov, jezer, morij in oceanov** (*Bohinjsko jezero, Črno morje, Niagarsko slapovi, Zalivski tok*), imena **vzpetin, dolin, nižin, gozdov, jam, puščav** (*Kriški podi, Goriška brda, Panonska nižina, Krakovski gozd, Škocjanske jame*), imena **otokov, otočij, polotokov, rtov in celin** (*Kanarsko otočje, Apeninski polotok, Avstralija*), imena **nebesnih teles in ozvezdij** (*Mars, Rimska cesta, Veliki voz*), imena **poslopij** in drugih **samostojnih objektov** (*Nebotičnik,*

Zmajski most).

□ **STVARNA IMENA** – stvari lahko prav tako poimenujemo z občnim ali lastnim imenom.

- **Stvarna lastna imena** pišemo z veliko začetnico, da z njo jasneje zaznamujemo posebnost, enkratnost posamezne stvari. S stvarnim lastnim imenom poimenujemo: **besedilo** ali **publikacije, knjige, knjižne zbirke, časopise** in druga **glasila** (*Sonetni venec, Zakon o državljanstvu, Slovenski turistični vodnik, Kondor, Gea*), **umetnostne stvaritve, filme, skladbe, kipe, slike** (*Solze v dežju, Deveta simfonija, Pieta, Sejalec*), **ustanove**, (*Univerza v Ljubljani*), **upravno enoto** (*Občina Vrhnika*), **podjetja** (*Lesnina*), **organizacije** (*Karitas*), **vojaške enote** (*Štirinajsta divizija*), **verske skupnosti** (*Katoliška cerkev*), **društva, umetnostno ali športna skupina** (*Mohorjeva družba, Rudar Velenje*), **lokale, meddržavne zveze** (*Evropska zveza*), **prireditve in festivale, vozila in trgovske ter industrijske znamke**.
- **Enobesedna stvarna lastna imena** pišemo z veliko začetnico
- **Večbesedna stvarna lastna imena** pa pišemo tako, da prvo besedo pišemo z veliko začetnico, neprvo pa z malo.

VELIKA ZAČETNICA V SVOJILNIH PRIDEVNIKIH IZ LASTNIH IMEN

Z veliko začetnico pišemo **svojlne pridevnike iz lastnih imen**, če so tvorjeni z obrazili **-ov, -ev** ali **-in**. Če se uporabljajo v **prenesenem pomenu jih pišemo z malo začetnico**, vendar pa je dovoljena tudi velika. Pridevniki na **-ov, -ev** ali **-in** lahko zaznamujejo tudi vrstnost in tedaj jih pišemo z malo začetnico, posebno v poimenovanjih za telesne dele, bolezni, rastline, tehnične iznajdbe in drugo.

VELIKA ZAČETNICA V IZRAZIH SPOŠTOVANJA

Z veliko ali malo začetnico lahko pišemo osebne in svojlne zaimke za ogovorjeno osebo. Če nagovorimo več oseb ali skupino, ponavadi uporabljamo malo začetnico.

OBLIKOVNA STRAN BESEDE

V slovenščini obstaja dve vrsti **besed** in sicer besede, **ki se jim oblika spreminja** in besede, **ki se jim oblika ne spreminja**. Besede, ki se jim oblika spreminja se pregibajo imenujemo **PREGIBNE BESEDE**, besede z nespremenljivo obliko pa so **NEPREGIBNE**. V **pregibnih besedah se spreminja končni del besede**, zato imajo posebno slovnično sestavo, in sicer sestojijo iz **OSNOVE** in **KONČNICE**. **Osnova je nosilec predmetnega pomena, končnica pa ima slovnični pomen**, saj zaznamuje spol, število in sklon ali pa osebo, število in čas.

BESEDNE VRSTE

Pri delitvi besed sta pomembni še pomenske lastnosti besede in njihove tipične vloge v stavku in po teh dveh merilih delimo besede v besedne vrste.

Besednih vrst oz. skupin besed z enakimi pomenskimi lastnostmi in z enako vlogo v stavku je **osem**. V slovenščini pa je tudi nekaj besed, ki jih ne moremo uvrstiti v nobeno od navedenih besednih vrst, ker se v stavku uporabljajo v vlogi povedkovnega določila. Imenujemo jih **POVEDKOVNIK**.

SAMOSTALNIŠKA BESEDA

To so besede, ki **poimenujejo bitja, reči** ali **pojme**, to delajo neposredno (igralec, dres) ali posredno (oni, jaz). **V stavku nastopajo predvsem v vlogi osebk ali predmeta**. Samostalniške besede delimo v tri podvrste:

SAMOSTALNIKA (substantiv) – so podvrsta samostalniških besed, s katerimi **neposredno poimenujemo bitja, reči** ali **pojme**. Delimo jih na **OBČA** in **LASTNA imena**. Obča imena pišemo z malo, lastna pa z veliko. S samostalnikom **poimenujemo pojave čutnega sveta**, se pravi, pojave, **ki jih zaznavamo s čutili**, z njim pa poimenujemo tudi pojme, ki so našim čutilom nedostopni, zato imajo **nekateri samostalniki konkretni pomen, drugi pa abstraktnega**. **Samostalniki so** v slovenščini **ženskega, moškega** ali **srednjega spola**. Spol samostalnikov **določimo na podlagi končnice** in večina samoglasnikov z edninsko imenovalniško **ničo končnico**, s končnico **-a** je ženskega spola in s končnico **-o/-e** srednjega spola.

- Slovenščina pozna tri slovnična števila: **Ednina, dvojina** in **množina**. Izražamo jih s končnico. Samostalniki imajo načeloma tri števila. Nekatero uporabljamo samo v množini ali samo ednini, te imenujemo **MNOŽINSKI SAMOSTALNIKI** (*možgani, jetra*) in **NEŠTEVNI EDNINSKI SAMOSTALNIKI** (*kri, prijaznost*). Neštevni samostalniki poimenujejo **snov** (led, kri, čaj, kruh), **skupino** (*okostje, listje*) ali **pojem** (*mir, prijateljstvo*). Zaradi svojih pomenskih lastnosti se **ne dajo šteti**, zato jih **uporabljamo samo v ednini**. Samostalniki spadajo med **pregibne besede**, saj se jim spreminja končnica, pravimo, da se **SKLANJAJO**. V slovenščini je 6 sklonov. Določene skupine samostalnikov se sklanjajo z istimi končnicami, zato samostalnike uvrščamo v določene sklanjatvene vzorce oz. sklanjatve, v te pa jih razvrščamo na podlagi spola in končnice v rodilniku ednine.
- Ločimo tri skupine sklanjatev: **moške, ženske in srednje**. V teh skupinah pa določamo podskupine na podlagi končnic v rodilniku ednine.

MOŠKE SKLANJATVE

	1. moška sklanjatev			2. moška sklanjatev			3. moška sklanjatev
	ednina	dvojina	množina	ednina	dvojina	množina	Ed./dv/mn
Im.	- /	- a	- i	- a	- i	- e	- /
Rod.	- a	- ov	- ov	- e	- /	- /	- /
Daj.	- u	- oma	- om	- i	- ama	- am	- /
Tož.	- /	- a	- e	- o	- i	- e	- /
Mest.	- u	- ih	- ih	- i	- ah	- ah	- /
Or.	- om	- oma	- i	- o	- ama	- ami	- /

V prvo moško sklanjatev spadajo samostalniki moškega spola, ki imajo v **RODILNIKU EDNINE** končnico **-a** (svinčnik). Nekateri samostalniki prve moške sklanjatve pa poznajo posebnosti v nekaterih končnicah ali v osnovi:

POSEBNOSTI V KONČNICI

- [/] nekaj samostalnikov ima v imenovalniku ednine končnico **-o** oz. **-e** (avto, finale), to so **prevzeta občna imena**
- [] nekateri eno-zložni samostalniki imajo v rodilniku ednine končnico **-u** (grad-gradu)
- [] tisti samostalniki, ki **poimenujejo bitja** imajo v tožilniku ednine končnico **-a** (stol-stola)
- [] pri samostalnikih, ki se končujejo na C, Č, Ž, Š in J se končnica **-o** zamenja za **-e** (stricem)
- [] samostalnik mož, zob in las imajo v imenovalniku množine končnico **-je**.

POSEBNOSTI V OSNOVI

- [] pri sklanjanju nekaterih samostalnikov prve moške sklanjatve **iz osnove izpade polglasnik** (sošolec-sošolca)
- [] nekateri samostalniki od rodilnika ednine dalje **podaljšuje osnovo z -j** s katero se **podaljšuje večina samostalnikov katerih osnova se konča na -r** (kolesar-kolesarja), s **-t se podaljšuje osnova domačim imenom**, katerih osnova se konča na **-e** (Tone-Toneta), z **-n** pa nekaterim samostalnikom, katerih osnova se končuje na **-lj** (nagelj-nageljna)
- [] eno-zložnim samostalnikom se osnova v dvojini in množini podaljša z **-ov** (zid-zidovi). Osnova samostalnika OTROK doživi v imenovalniku množine ter v mestniku dvojine in množine glasovno premeno – osnova se namesto na **-k** končuje na **-c** (otrok-otroci).
- [] Samostalnik ČLOVEK ima v rodilniku in mestniku dvojine in v vseh sklonih množine nadomestno osnovo **LJUD**.
- [] Pri nekaterih samostalnikih se naglašnemu v zadnjem zlogu spremeni trajanje (bik-bika), pri nekaterih pa se kratki, široki E oz. O zamenja z dolgim, ozkim (kmet-kmeta, obrok-obroka)

Večina samostalnikov prve moške sklanjatve pri sklanjanju ohranja naglasno mesto; če je naglas ves čas na istem zlogu osnove ga imenujemo **NEPREMIČNI** (na osnovi), če **je ves čas na končnici**, ga imenujemo **KONČNIŠKI**, če se naglasno mesto premika na osnovi je naglas premični (na osnovi), če pa je v nekaterih oblikah na osnovi v drugih pa na osnovi, je **MEŠANI**.

V drugo moško sklanjatev spadajo samostalniki moškega spola, ki imajo v rodilniku ednine končnico **-e**. Te lahko sklanjamo tudi po prvi moški, naglasno mesto pa se ne premika.

V tretjo moško sklanjatev pa spadajo samostalniki moškega spola, ki imajo v rodilniku ednine in v vseh drugih sklonih **NIČTO končnico**. To so večinoma **kratice in simboli**, sklanjamo pa jih lahko tudi po prvi moški sklanjatvi.

ŽENSKA SKLANJATEV

	1. ženska sklanjatev			2. ženska sklanjatev			3. ženska sklanjatev
	ED.	DV.	MN.	ED.	DV.	MN.	ED./DV./MN.
Im	- a	- i	- e	- /	- i	- i	- /

Rod	- e	- /	- /	- i	- i	- i	- /
Daj	- i	- ama	- am	- i	- ma	- im	- /
Tož	- o	- i	- e	- /	- i	- i	- /
Mest	- i	- ah	- ah	- i	- ih	- ih	- /
or	- o	- ama	- ama	- jo	- a	- mi	- /

V prvo žensko sklanjatev spadajo samostalniki ženskega spola, ki imajo v rodilniku ednine končnico **-e** (miza). Zopet imajo posebnosti v končnici in osnovi.

POSEBNOSTI V KONČNICI

- Posebnost je samostalnik **GOSPA**.
- Posebnosti so tudi samostalniki, ki se končajo na **-ev** (cerkev, žetev), ti imajo v imenovalniku in tožilniku ednine namesto končnice **-a** oz. končnico **-o**, **NIČTO končnico**. V **orodniku ednine pa končnico -io**.
- Med posebnosti spadata tudi samostalnika **MATI** in **HČI**, ki imata v imenovalniku in tožilniku ednine **NIČTO končnico**, v orodniku ednine pa končnico **-jo**.

POSEBNOSTI V OSNOVI

- Nekaterim samostalnikom se v rodilniku dvojine in množine v **osnovo vriva polglasnik** oz. **-i pred -j** (voznja-voženj, ladja-ladij)
- Osnova se spreminja tudi samostalnikom na **-ev** in sicer jim **izpade polglasnik** (bukev-bukve).

Večina samostalnikov prve ženske sklanjatve **pri sklanjanju ohrani isto naglasno mesto**. Samostalniki s polglasnikom v osnovi (megla, tema) ima nepremični naglasni tip na osnovi ali na končnici.

V **drugo žensko sklanjatev** spadajo samostalniki ženskega spola, ki imajo v rodilniku ednine končnico **-i** (perut-peruti). Nekateri samostalniki, ki se sklanjajo po drugi ženski sklanjatvi, pa poznajo posebnosti v končnici ali osnovi.

POSEBNOSTI V KONČNICAH

- Nekaj samostalnikov 2. ženske sklanjatve ima posebne končnice v orodniku ednine, dajalniku dvojine in množine.
- Nekaj eno-zložnih samostalnikov 2. ženske sklanjatve ima posebne končnice v dajalniku ter mestniku dvojine in množine.

POSEBNOSTI V OSNOVI

- Nekaterim samostalnikom se osnova spreminja tako, da jim **izpada polglasnik** (bolezen-bolezni).
- Samostalnik **KRI** ima v vseh sklonih drugačno osnovo (krv).

Večina samostalnikov 2. ženske sklanjatve ohranja isto naglasno mesto (nepremični na osnovi).

V 3. žensko sklanjatev spadajo samostalniki ženskega spola, ki imajo v rodilniku ednine **NIČTO končnico**. To so predvsem **domača ženska lastna in občna imena na -i** (babi, Malči) **in prevzeta ženska imena** (Ingrid).

SREDNJA SKLANJATEV

	Srednja sklanjatev		
	ednina	dvojina	Množina
Im	- o	- i	- a
Rod	- a	- /	- /
Daj	- u	- oma	- om
Tož	- o	- i	- a
Mest	- u	- ih	- ih
or	- om	- oma	- i

V srednjo sklanjatev spadajo samostalniki srednjega spola, ki imajo v rodilniku ednine končnico **-a** (mesto-mesta).

POSEBNOSTI V KONČNICI

- Samostalniki katerih osnova se končuje na C, Č, Ž, Š in J imajo **preglas v orodniku ednine ter dajalniku dvojine in množine**.
- Nekateri samostalniki imajo v imenovalniku ednine **NIČTO končnico**.

POSEBNOSTI V OSNOVI

- ★ Samostalniki, ki imajo v imenovalniku ednine NIČTO končnico, od rodilnika ednine dalje podaljšujejo osnovo s **-t, -s** ali **-n**.
- ★ Nekaterim samostalnikom srednje sklanjatve se v rodilniku množine **vriva polglasnik**.

Za največ samostalnikov srednje sklanjatve je značilno **stalno naglasno mesto**, bodisi na osnovi (nepremični naglasni tip) bodisi na končnici (končniški naglasni tip). **Premični naglasni tip imajo samostalniki TELE in PLEČE**. Redkejši so samostalniki katerim se naglasno mesto premenjuje tako, da je v nekaterih oblikah na osnovi, nekaterih na končnici (mešani naglasni tip).

- **POSAMOSTALJENE PRIDEVNIKE** (Plavi) – to so **prvotni pridevniki**, ki so zaradi izpuščenega samostalnika dobili vrednost samostalniških besed, ohrani pa se pridevniška

sklanjatev se pravi, da jih sklanjamo kot pridevnike. Posamostaljeni pridevniki so večinoma **lastna imena**.

- **SAMOSTALNIŠKE ZAIMKE** (on) – beseda ki kaj poimenuje posredno je zaimek. Glede na to, kaj poimenujejo jih razvrstimo v **tri skupine**:

□ **Samostalniški zaimki** - to so besede, s katerimi posredno **poimenujemo bitja, stvari ali pojme**. Imajo enake slovnične lastnosti kot samostalniki, lahko jim **določimo spol in število in lahko jih tudi sklanjamo**. Eni skupini samostalniških zaimkov lahko določimo tudi slovnično osebo zato jih **delimo na osebne in neosebne**. **Osebni** so tisti, ki **izražajo slovnično osebo**. Z osebnimi zaimki poimenujemo sporočevalca, naslovnika ali neudeleženca pogovora. Sporočevalca poimenujemo s prvoosebni zaimkom (jaz, mi, me), naslovnika poimenujemo z drugo-osebnimi (vi, ve, vidva, ti), neudeleženca pogovora pa poimenujemo s tretjeosebnimi zaimki (on, ona, ono). **Osebnim zaimkom lahko določimo tudi spol, število in sklon**. Osebni zaimki se tudi sklanjajo in pri tem nekateri med njimi zamenjajo osnovo (jaz – mene). Pravimo, da dobijo nadomestno osnovo. Vsak osebni zaimek pa ima svoj sklanjatveni vzorec.

Osebni zaimki imajo v rodilniku, dajalniku in tožilniku **naglasno** in **nenaglasno** oz. **naslonsko obliko**. Če je tožilnik navezan na predlog imajo še tretjo obliko imenovano **NAVEZNA**. Naglasne oblike uporabimo, če želimo kaj poudariti in če jih postavimo za predlog ali v priredno zvezo. Osebni zaimki imajo v stavku isto vlogo kot samostalniške besede, so predvsem v vlogi osebka ali predmeta. Poznamo še nekatere podvrste osebnih zaimkov – sebe/se in z njim izražamo nanašanje na osebek, imenuje pa se **POVRATNO OSEBNI ZAIMK**. Poleg osebnih zaimkov poznamo še **neosebne samostalniške zaimke**, to so tisti, **ki ne izražajo slovnične osebe**. Neosebni samostalniški zaimki so moškega ali srednjega spola in s tistimi, ki so moškega spola poimenujemo človeka, s tistimi, ki pa so srednjega, pa poimenujemo vse drugo (živali, rastline, reči in pojme). Vsi so samo v ednini in jih lahko sklanjamo. Glede na to, kaj z njimi delamo ločimo več vrst neosebni zaimkov .

VPRAŠALNI ZAIMKI – z njimi vprašujemo po človeku (kdo) in po vsem drugem (kaj).

OZIRALNI ZAIMKI pa se od vprašalnih ločijo samo po končnem R. (kdor, kar). Z njima predstavimo človeka, žival ali stvar.

NEDOLOČNA ZAIMKA se od vprašalnih ločita po obrazilu NE. (nekdo, nekaj). Uporabljamo ju, če koga ali česa ne moremo neposredno poimenovati.

NIKALNI ZAIMKI – z njimi izražamo neobstoje osebe (nihče, nič).

POLJUBNOSTNI ZAIMKI – z njimi izražamo poljubnega človeka ali stvar (kdo, kaj).

PRIDEVNIŠKA BESEDA

To so besede, s katerimi poimenujemo **lastnosti, vrsto, svojino ali količino** neke stvarnosti. Oblikovne lastnosti pridevniških besed:

□ Pridevniške besede **nimajo lastnega (stalnega) spola** – to pomeni, da se v spolu ujemajo s spolom samostalniških besed, ki jih pomensko določajo.

- Pridevniške besede **nimajo lastnega števila**. Prilagajajo se številu samostalniških besed in ga izražajo s končnicami.
- Prav tako kot samostalniške besede se tudi **pridevniške sklanjajo**.

	Moški spol			Ženski spol			Srednji spol		
	ED	DV	MN	ED	DV	MN	ED	DV	MN
Im	- / - i	- a	- i	- a	- i	- e	- o/ - e	- i	- a
Rod	- ega	- ih	- ih	- e	- ih	- ih	- ega	- ih	- ih
Daj	-emu	- ima	- im	- i	- ima	- im	- emu	- ima	- im
Tož	-/ -i /-ega	- a	- e	- o	- i	- e	- o/ - e	- i	- a
Mest	- em	- ih	- ih	- i	- ih	- ih	- em	- ih	- ih
or	- im	- ima	- imi	- o	- ima	- imi	- im	- ima	- imi

- Pridevniške besede imajo v tožilniku ednine moškega spola posebno slovnično lastnost – **navezovalnost**. To pomeni, da imajo v tožilniku končnico - **ega**.

Glede na to, kaj poimenujemo s pridevniki jih delimo v tri skupine:

- Pridevniki (adjektivi) to so besede, ki neposredno **poimenujejo lastnost, vrsto ali pripadnost** (svojino) **prvino predmetnosti**. Zato jih delimo na: **lastnostne, vrstne** in **svojilne**.
- **LASTNOSTNI PRIDEVNIKI** so tisti, ki **poimenujejo lastnost prvine** predmetnosti (njeno barvo, obliko, mere, snovnost, kakovost, stanje-deležniki)
- **VRSTNI PRIDEVNIKI** poimenujejo **uvrščeno prvino predmetnosti v neko skupino enakih, podobnih, sorodnih prvih** in po njih se vprašujemo z vprašalnico **KATERI**. Prepoznamo jih po obrazilih **-ski** (ljudski), **-ški** (srednjeveški), **-čki** (kmečki), **-nji** (jutrišnji) in **-ji** (ribji) ter **-ni** (materni).
- **SVOJILNI PRIDEVNIKI** pa poimenujejo **pripadnost prvine posameznemu bitju** ali skupini zato po njih vprašujemo s **ČIGAV**.

Pridevniki imajo tipične slovnične lastnosti pridevniških besed. Imajo **tri spole, tri števila ter navezavnost**.

ŠTEVNIK

Besede s katerimi štejemo imenujemo ŠTEVNIKI ali NUMERALE. Z njimi neposredno **imenujemo količino ali položaj prvine v vrsti** oz. skupini. Poznamo glavne in vrstilne števnike. **GLAVNI** števniki **poimenujejo količino prvine** zato po njih vprašujemo z vprašalnico **KOLIKO**, imajo pa tudi nekaj oblikovnih posebnosti. Prva izmed njih je izražanje spola. Samo števniki za vrednost ena ima končnico za vse tri spole (en-a-o), števniki za vrednosti 2, 3, 4 imajo dve posebni končnici eno za moški, eno za ženski in srednji spol, števniki za vrednosti pet ali več nimajo glasovnih končnic za izražanje spola. Druga oblikovna posebnost glavnih števnikov je izražanje

števila. Glavni števnik so eno-številski in izražajo samo eno število. Tretja oblikovna posebnost oblikovnih števnikov je izražanje sklona. Glavne števnike pišemo skupaj od števila 1 – 99 ter stotice, druge pa pišemo narazen.

VRSTILNI ŠTEVNIKI poimenujejo *položaj prvine v vrsti*, zato po njih vprašujemo z vprašalnico **KATERI**. Vrstilni števnik nimajo oblikovnih posebnosti, saj imajo posebne končnice za vse tri spole. (prvi-a-o), za vse tri števila (prvi-e-a) in za vse sklone (prvo-ega-emu-o-em-im) in sklanjajo se kot pridevniki. Vrstilne števnike tvorimo iz glavnih tako, da jim dodamo obrazilo I, A ali O. Posebnost so vrstilni števnik z vrednosti 1, 2, 3 in 4, ki imajo nadomestno osnovo.

Poznamo pa še **LOČILNE in MNOŽILNE števnike**. Z *ločilnimi poimenujemo količino* prvin, z *množilnimi števniki pa količino delov prvine*. Tvorjeni so iz glavnih števnikov.

PRIDEVNIŠKI ZAIMKI

To so pridevniške besede, ki *posredno poimenujejo lastnost, vrsto, svojino ali količino prvin*. Delimo jih v štiri vrste:

- **Lastnostni** (kakršnen)
- **Vrstni** (kateri)
- **Svojilni** (njen)
- **Količinski** (kolikor)

Pridevniški zaimki imajo enake slovnične lastnosti kot druge pridevniške besede. Lahko *izražajo vse tri spole, vsa tri števila in se lahko sklanjajo*. Količinski zaimki pa se ne sklanjajo. Pridevniške zaimke delimo še na **OSEBNE** in **NEOSEBNE**, saj ena skupina pridevniških zaimkov izraža tudi osebo. *Osebni so tisti zaimki, ki izražajo slovnično osebo*, taki so **SVOJILNI ZAIMKI**, kamor spada tudi svojilni zaimek **SVOJ**, ki poimenuje svojino osebk in mu pravimo **POVRATNI – SVOJILNI** zaimek. Vsi drugi pridevniški zaimki so neosebni, saj ne izražajo slovnične osebe. Ločimo pa več skupin neosebnih pridevniških zaimkov.

KAZALNI ZAIMKI to so zaimki *s katerimi kažemo na lastnosti prvin okoli sebe*. Izražajo **bližino** (ta), **oddaljenost** (tisti) in **veliko oddaljenost** prvine predmetnosti (oni). Če kažemo na kakovost prvino uporabljamo kazalni zaimek **TAK/TAKŠEN**, če pa kažemo na količino pa **TOLIKO**.

GLAGOL

Beseda s katero *poimenujemo dejanje, dogajanje, zaznavanje, stanje ali neko razmerje* je **GLAGOL** ali **verbum**. Po pomenu jih delimo na **POLNOPOMENSKI** in **NEPOLNOPOMENSKI**. Za *polnopomenske glagole* je značilno, *da si dejanje, ki ga poimenujejo lahko predstavljamo*, medtem ko nam *nepolopomenski ne vzbudijo predstave o dejanju in*

dogajanju, zato jim dodajamo dopolnila. Imenujemo jih tudi **pomožni glagoli** in jih delimo v dve skupini:

- **fazni** – če izražajo stopnjo oz. stopnjo v dogajanju (začnem, končam, nadaljujem)
- **naklonski** – če izražajo razmerje do česa (moram, hočem, želim).

Nepolnopomenski glagol je tudi **glagol BITI** in sicer takrat, kadar ne pomeni obstajati, nahajati se, potekati..... Glagoli **izražajo tudi to, koliko časa traja nek dogodek**. To lastnost glagolov imenujemo **GLAGOSLKI VID**. Ločimo:

- **dovršni vid**, ki izražaj dejanja z omejenim trajanjem (prebrati, skočiti)
- **nedovršni vid**, ki pomenijo neomejeno trajanje (skakati).

Naslednja lastnost glagolov je ta, da predvidevajo ob sebi določena dopolnila v določeni obliki in to imenujemo **VEZLJIVOST** ali **VALENCA**. Dopolnila, ki jih predvidevajo glagoli jih je več vrst. Večina glagolov predvideva **dopolnilo v imenovalniku in ti glagoli so osebni** (cveteti, brati, rasti), **vsi drugi pa so brezosebni – to so glagoli, ki poimenujejo vremenske pojave**. Večina osebnih glagolov pa ob sebi predvideva še druga dopolnila v neimenovalniškem sklonu, največkrat v tožilniku in to so prehodni glagoli (pogovarjati se, brati, stopiti), glagoli, ki pa tega dopolnila ne predvidevajo so neprehodni (cveteti, rasti).

OBLIKOVNE LASTNOSTI GLAGOLOV

Glede na to ali glagol izraža osebo ali ne ločimo **OSEBNE** in **NEOSEBNE glagolske oblike**. **Neosebne glagolske oblike** so;

- ◇ **nedoločnik** - glagolska oblika na TI in ČI (znati, reči)
- ◇ **namenilnik** na -t in -č (delat, strič) uporabljajo se ob glagolih premikanja
- ◇ **opisni deležnik na -l** – z njim delamo prihodnjih, preteklik, predpreteklik in pogojnik (znal)
- ◇ **trpni deležnik na -n in -t** – z njimi delamo trpne povedi (obiskan)

Osebne glagolske oblike pa poleg osebe in števila izražajo še naklon in tudi čas. Ločimo tri naklonske glagolske oblike:

- **velelnik**
- **povednik**
- **pogojnik**

Povedne glagolske oblike izražajo tudi čas in ločimo tri časovne glagolske oblike: **SEDANJIK**, **PRIHODNJIK**, **PRETEKLIK** in **PREDPRETEKLIK**.

Sedanjik je nezložena glagolska oblika, medtem ko so **drugi časi zloženi**. Časovne glagolske oblike **se pregibajo**, pravimo, da **se spregajo**. **Sedanjik lahko** poleg sedanjosti **izraža tudi brezčasnost**, namesto preteklika ga uporabljamo za doseganje dramatičnosti, sedanjik dovršnih glagolov pa tudi za izražanje prihodnosti.

Z **velelnikom sporočevalec poziva naslovnika k dejanju**. Izraža le drugo osebo ter prvo osebo dvojine in množine. Delamo ga iz iste osnove kot sedanjik. **Naglas je** v velelniških oblikah **ponavadi na istem zlogu**, nekateri glagoli pa imajo v dvojini in množini tudi drugo mesto naglasa. **Pogojnik pa je naklonska oblika glagola** s katero **sporočevalec izraža umišljeno dejanje** (bi šel). **Zložen je iz dveh delov**. Prvi je **opisni deležnik na -l**, drugi pa **pogojnik glagola BITI**. Pretekli pogojnik izraža dejanja, ki se ne more več uresničiti. **Uporabljamo ga tudi namesto velelnika za vljudnejše pozivanje naslovnika**.

PRISLOV

Prislovi ali **ADVERBI** so besede, ki **poimenujejo KRAJ, ČAS, NAČIN** ali **VZROK dejanja**. (Odšel je na ples. – Odšel je domov. Brez besed so ji sledili po razstavi. – Molče so ji sledili po razstavi).

Kraj, čas, način in vzrok dejanja so pogosto poimenovani z večbesednimi izrazi, npr. z zvezo predloga in samostalnika v določenem sklonu (na ples, v soboto), vendar ti večbesedni izrazi niso prislovi, temveč predložne zveze – prislovi so namreč le posamezne samostojne besede, ki same poimenujejo kraj, čas, način ali vzrok dejanja. Glede na to, ali poimenujejo kraj, čas, način ali vzrok dejanja, **ločimo**:

- **KRAJEVNE** (zdoma, tukaj, domov, doma)
- **ČASOVNE** (nikdar, pojutrišnjem opoldne, marsikdaj)
- **NAČINOVNE** (leže, kakor koli)
- **VZROČNE** (hote, zato, nalašč, namenoma, zakaj).

Največ je **NAČINOVNIH PRISLOVOV**. Ti so predvsem **tvorjeni iz pridevnika ali iz glagola**.

NAČINOVNIH PRISLOVI iz **PRIDEVNIKA** so podobni pridevniški obliki za imenovalnik ednine v srednjem spolu (*mirno*), **le naglas je pogosto pomaknjen na končni -o**. **Prislovi iz pridevnikov ločijo stopnje**, izražene bodisi opisno (*črno, bolj črno, najbolj črno*) bodisi z obrazili (*močno, močnejše, najmočnejše*). **Načinovni prislovi**, ki so **tvorjeni iz GLAGOLA**, imajo posebno ime **DELEŽJE**. Tako poznamo deležje na **-e** (*stoje, sede, molče*), na **-eje** (*šepetaje*) in na **-č** (*beroč*). **Tvorimo jih iz sedanjiške glagolske oblike** (*stojim – stoje, šepetam – šepetaje, berem – beroč*).

Prislovi **poimenujejo kraj, čas, način ali vzrok dejanja NEPOSREDNO** (*domov*) ali **POSREDNO** (*kam, kamor, nekam, nikamor, tja*). Prislovi, ki poimenujejo kraj, čas, način ali vzrok dejanja **na posreden način**, so **zaimki** – torej **PRISLOVNI ZAIMKI**. S prislovnimi **zaimki sprašujemo po kraju, času, načinu, vzroku** (*kam*), se o njem **nedoločeno izražamo** (*nekam*), **kažemo nanj**, (*tja*). Zato so prislovni zaimki prav takih vrst kot neosebni samostalniški in pridevniški zaimki. **Prislovi se ne sklanjajo in se spregajo, oblika se jim sploh ne spreminja**. Zato **spadajo med nepregibne besedne vrste**, vendar imajo v stavku posebno vlogo – nastopajo v vlogi četrtega stavčnega člena, to je prislovnega določila.

PREDLOG

Besede, ki **poimenujejo neenakovredna razmerja med besedami** ali **besednimi zvezami** in ki **vplivajo na sklonsko obliko izraza** za seboj, so **predlogi**. Večina predlogov poimenuje **PROSTORSKO RAZMERJE** (*pri materi, k vojakom, pod drevesom, na senu, v železarni*) nekateri med njimi pa še katero drugo razmerje, zlasti **ČASOVNO** (*v mladosti, pred vojno*) redkeje **NAČINOVNO** (*plavati, po žabje*) ali **VZROČNO** (*jokati od sreče*). Predlogi so po pomenu podobni nekaterim veznikom (*posrednim, to so ko, ker, četudi*).

Njihova posebnost pa je, da **vplivajo na sklon besede** za seboj (*med počitnicami, zaradi bolezni*). **Po tem jih ločimo od veznikov**. Predlogi predvidevajo ob sebi določen sklon. Pogosto napovedujejo po dva mogoča sklona (*predlog NA – tožilnik ali mestnik*) – kateri sklon bo obvezen v danem primeru, pa je odvisno predvsem od glagola, ki stoji pred predlogo (*hoditi na delo/T/ - spati na senu /M/*). **Predlog ali beseda, ki mu sledi v določenem sklonu**, tvorita **PREDLOŽNO ZVEZO**. Predložne zvezi z istim predlogom, a različnim samostalnikom v istem sklonu imajo pogosto različen pomen. **Predlogov ne sklanjamo** in ne spregamo, torej **spadajo med nepregibne besede**. V stavku **nimajo vloge samostojnega stavčnega člena**, temveč so del drugih stavčnih členov, npr. predmeta ali prislovnega določila. Kot predloge pogosto uporabljamo besede, ki prvotno niso predlogi, temveč samostalniki (*vrh gore, konec vasi*) in prislovi (*blizu mesta, sredi množice, okoli hiše*), zato jim pravimo **NEPRAVI PREDLOGI**. Vsi nepravi predlogi zahtevajo ob sebi samostalnik v roditelju.

VEZNIK

Besede, ki **poimenuje logična razmerja med prvinami predmetnosti in ne vpliva na obliko besede za seboj je veznik ali konjunkcija**. Vezniki poimenujejo **enakovredna oz. priredna** ter **neenakovredna oz. podredna razmerja**. Zato ločimo dve vrsti veznikov:

- **PRIREDNE** (*in, pa temveč, zato*), ki povezujejo razne dele povedi – besede (*glasno in razločno*) ali stavke (*pogosto govorimo prehitro in zapletamo vsebino z nepotrebni nadrobnostmi*). Nekaj prirednih veznikov je dvodelnih kar pomeni, da nastopajo v obeh priredno povezanih delih (*nismo smučali ne na Voglu ne na Rogli*).
- **PODREDNE** (*da*), ki povezujejo samo stavke, poimenujejo pa razna neenakovredna logična razmerja, in sicer glede na:
 - **čas** (*ko*)
 - **vzrok** (*ker*)
 - **namen** (*da bi*)
 - **pogoj** (*če, čeprav*)
 - **primerjavo** (*kot*)
 - **vsebinkost** (*da*).

Nekaj podrednih veznikov je iz več besed (*medtem ko*), zato jih imenujemo **večbesedni vezniki**, znotraj njih pa **NE PIŠEMO VEJICE**. **Veznikov ne sklanjamo in ne spregamo**, torej so **nepregibne besedne vrste**. V stavku nimajo vloge samostojnega stavčnega člena.

ČLENEK

Besede, ki **poimenujejo sporočevalčevo miselno presojo stvarnosti** (*le, še, tik*), **večjo ali manjšo stopnjo njegovega prepričanja o čem** (*morda, zares, zagotovo*), **njegovo pritrjevanje** (*da*), **zanikanje** (*ne*) ali **vprašanje** (*ali*) so **členki ali Partikule**.

Členki so **nepregibne besede**, se **ne sklanjajo in ne spregajo**. Od prislovov se ločijo po tem, da **zanje ni vprašalnic** in **niso samostojni stavčni člen**.

MEDMET

Beseda, ki **neposredno izraža sporočevalčevo doživljanje stvarnosti** (*veselje, žalost, razočaranje*) je medmet ali **INTERJEKCIJA**. Z nekaterimi medmeti **posnemamo naravne glasove** (*čiv, čiv*) in **zvoke** (*bim, bam*) ter **navezujemo oz. ohranjamo stike z ljudmi** (*živijo*), **vabimo živali** (*muc, muc*) ali **ukazujemo** (*pst, horuk*).

Zato so medmeti treh vrst:

- **RAZPOLOŽENJSKI** (*juhej*)
- **POSNEMOVALNI** (*čiv*)
- **VELELNI** (*pst*).

Medmeti so **nepregibne besede**, **nimajo vloge stavčnega člena**, temveč so **pastavki** (*av, boli!*) ali **samostojne povedi** (*Av!*).

FRAZEMI

Tistega, kar bi radi poimenovali, pogosto ne moremo poimenovati z eno besedo, zato besede povezujemo v besedne zveze.

Besedne zveze so dveh vrst:

- tiste, ki jih **sporočevalec tvori sproti in katerih pomen je napovedljiv**, saj je približno enak vsoti pomenov posameznih delov besedne zveze, so **proste besedne zveze** (*sončen dan*)
- tiste, **ki jih sporočevalec jemlje iz svojega spomina** kot že izdelano celoto, pa so **stalne besedne zveze**.

Če ima stalna besedna zveza pomen, ki ni napovedljiv iz pomenov njenih sestavin, jo imenujemo

FRAZEM.

Za **frazeme je značilna stalnost pomena in oblike**. Njihovega pomena ne moremo izpeljati iz pomenov sestavin, čeprav v nekaterih primerih lahko katera od njihovih sestavin ohrani svoj slovarski pomen (*zaljubljen do ušes »noro, slepo zaljubljen«* proti *gledati se kot pes in mačka »sovražiti se«*). Frazemov oblikovne ne moremo poljubno spreminjati (*govoriti, kakor bi iz rokava stresal »hitro, gladko govoriti«, proti govoriti, kakor bi iz rokava stresel ali govoriti, kakor bi iz rokavov stresel*). Frazemi **lahko deloma spreminjajo svojo obliko zaradi vključevanja v besedilo**, kot **pri spreganju** (*hodim, hodiš, hodi, kot mačke okrog vrele kaše*), pri časovnih oblikah (*predavatelj bo hodil kot maček okrog vrele kaše*), pri naklonskih oblikah (*ne hodi kot maček okrog vrele kaše*).

Frazemi so **po obliki**:

- ↳ **STAVČNI** frazem imenujemo **REČENICA** (*dober glas seže v deveto vas*)
- ↳ **NESTAVČNI** frazem pa **REKLO** (*spoznati se na kaj kot zajec na boben*).

Rečenice, ki nastopajo kot samostojne povedi, **imenujemo tudi PREGOVORI**. **Z njimi je izražena kaka življenjska modrost ali nauk**. Tudi za pregovore je značilna stalnost pomena in oblike.

Raba frazemov je **slogovno zaznamovana**. Pogosto jih **uporabljamo v zasebnih neuradnih okoliščinah v praktičnosporazumevalnih besedilih**, najdemo jih tudi **v publicističnih besedilih in v reklamah**. **Niso pa primerni za uradna in strokovna besedila**. Če pa so v publicističnih besedilih frazemi pogosto preoblikovani, takrat pa govorimo o prenovitvah frazemov.

VEDE, KI PREUČUJEJO BESEDE

Strokovnjaki, ki preučujejo besede, se po navadi osredotočijo le na raziskovanje ene skupine lastnosti besed, kako besede izgovarjamo iz. Pišemo, katere pomene imajo in v katerih pomenskih razmerjih so, kakšna je njihova slogovna vrednost, od kod izvirajo, kako so tvorjene, katere oblikovne lastnosti imajo, v katere besedne zveze se povezuje.

Veda, ki se ukvarja z besedami, se imenuje BESEDOSLOVJE ali **leksikologija**. S posameznimi lastnostmi besed pa se ukvarjajo še:

- ∕ **POMENOSLOVJE**, ki se **ukvarja s pomenom besed**, zanimajo pa ga tudi **pomenska razmerja med besedami**;
- ∕ **STILISTIKA**, ki **raziskuje slogovno vrednost besed** – strokovnjaki ugotavljajo, ali so besede slogovno zaznamovane ali ne, **določajo vrsto zaznamovanosti** (*pogovorno, starinsko, žargonsko*)
- ∕ **ETIMOLOGIJA**, ki **raziskuje izvor besed**. Etimologi skušajo s pomočjo primerjanja sorodnih jezikov ali jezikov s katerimi je bila slovenščina v stiku, rekonstruirati starejšo podobo kake današnje besede, vendar po navadi ne vedo zagotovo, ali je taka res bila. Tudi nestrokovnjaki radi razlagajo izvor besed, pri tem se nesistematično opirajo na izgovorno ali pomensko podobne besede tak način iskanja izvora besed imenujemo ljudsko etimologiziranje

- ∏ **BESEDOTVORJE**, ki se ukvarja s tem, kako delamo nove besede (tvorjene) in kako jih razumemo
- ∏ **PRAVOREČJE**, ki išče, ugotavlja in predpisuje najboljši stalni način izgovarjanja besed in njihovih oblik
- ∏ **PRAVOPISJE**, ki predpisuje najboljši stalni način zapisovanja besed, besednih zvez in povedi
- ∏ **OBLIKOSLOVJE**, ki proučuje slovnično pomembne oblikovane lastnosti besednih vrst
- ∏ **RAZELOGIJA**, ki raziskuje stalne besedne zveze oz. frazeme
- ∏ **TERMINOLOGIJA**, ki raziskuje strokovne izraze.

JEZIKOVNI PRIROČNIKI

Strokovnjaki, ki preučujejo besede oz. posamezne lastnosti besed, sporočajo svoja znanstvena dognanja drugim ljudem, navadno najprej ožjemu krogu svojih kolegov, potem pa tudi širšemu krogu bralcev v JEZIKOVNIH PRIROČNIKIH. Ti vsebujejo splošne podatke o besedah, kako jih je treba izgovoriti oz. zapisati, kako jih pregibamo in v katerih besedilih jih lahko uporabljamo.

Podatki v priročnikih so lahko sporočeni na dva načina:

- ∏ *da so lastnosti skupin besed opisane v besedilu, ki je razčlenjeno na vsebinska poglavja*
- ∏ *da so besede zbrane in popisane po abecedi.*

Glasovne, oblikovane, besedotvorne lastnosti skupin besed so opisane v Slovenski slovnici Jožeta Toporišiča iz leta 1976, (prenovljena izdaja pa je iz leta 2000), samo glasoslovne značilnosti v Slovenskem pravorečju Mirka Rupla iz leta 1946, pisane pa v Slovenskem pravopisu Pravila iz leta 1990 (prenovljena izdaja 1996).

Besede so zbrane in popisane **po abecedi** v slovarjih. Strokovnjaki, ki pripravljajo slovarje se imenujejo **leksikografi**. **LEKSIKOGRAFIJA** je torej **veda o sestavljanju slovarjev**.

SLOVARJI so **jezikovni priročniki, v katerih so besede kakega jezika popisane po abecedi.**

Glede na to, ali so v slovarju besede enega ali več jezikov **ločimo**:

- ∏ **ENOJEZIČNE** slovarje (Slovar slovenskega knjižnega jezika SSKJ, ki je izšel najprej 1970-1991 v petih delih, nato 1994 pa v enem delu) so besede danega jezika tudi opisane v istem jeziku
- ∏ **VEČJEZIČNE** slovarje v katerih so jim prirojene tuje-jezične ustreznice (sopomenke)

Tako so eno-jezični kot večjezični slovarji manjšega, srednjega ali velike obsega. SSKJ je srednje obsežen slovar, vsebuje nad 93.000 gesel.

Glede na to, ali slovar vsebuje vse vrste besed danega jezika ali le nekatere vrste **ločimo**:

- **SPLOŠNE** (npr. SSKJ, Veliki italijansko-slovenski slovar)
- **POSEBNE.**

Oboji slovarji so lahko enojezični ali dvojezični.

Prva skupina **POSEBNIH SLOVARJEV** so:

- **TEMATSKI SLOVARJI**, ki vsebujejo besede določene tematike. So enojezični ali večjezični.
- **PRAVOPISNEGA** slovarja 1962, uporabljamo pa ga predvsem zato, da preverimo svoje znanje o pisanju besed.
- **ETIMOLOŠKEGA SLOVARJA** ki ga uporabljamo kadar želimo izvedeti, od kod je katera beseda.
- **RAZEOLOŠKEGA SLOVARJA** slovenskega eno-jezičnega frazeološkega slovarja še nimamo.
- **ODZADNJI SLOVAR**, vsebuje besede, razvrščene po abecedi, vendar od zadnje črke nazaj. Uporabljajo ga predvsem strokovnjaki, ki preučujejo besedotvorje, saj se iz njega vidi, koliko besed ima v slovenščini določeno obrazilo ali končnico. Tak slovar je uporaben tudi za prevajalce poezije, saj pomaga pri iskanju rim. Med tematske slovarja spada tudi **SLOVAR TUJK** ter **SPOMENSKI, PRITIPOMENSKI, KRATIČNI, VEZLJIVOSTNI slovar**, ki pa jih še nimamo.

Druga vrsta posebnih slovarjev so **TERMINOLOŠKI SLOVARJI**. Vsebujejo samo strokovno izrazje določene stroke. Lahko so eno ali več jezični.

Po abecedi razvrščene besede v slovarjih se imenujejo **gesla** ali **iztočnice**. Vsako geslo pa je predstavljeno v svojem odstavku – ima svoj slovarski sestavek, ki je sestavljen iz:

- // **geslo** je zapisano v osnovni obliki. Pri samostalniku v imenovalniku ednine, pridevniške besede v obliki za moški spol ednine v imenovalniku, pri glagolu v nedoločniku in sedanjiku
- // začetni del slovarskega sestavka se imenuje **glava**. Ta vključuje geslo in podatke o besedni vrsti gesla
- // v zaglavju najdemo podatke o naglasnih in oblikovnih osebnostih gesla, o izgovoru in o tonemskem naglasu;
- // glavi in zaglavju sledi **pomenski del slovarskega sestavka**, ki je sestavljen iz razlage pomena, ponazarjalnega gradiva in dveh gnezd – fraziološkega gnezda, ki ga uvaja znamenje pike, v njem pa so navedeni frazemi, ki vsebujejo geslo, v terminološkem gnezdu, ki ga uvaja znamenje kare, v njem pa so navedeni strokovni izrazi posamezne stroke
- **slogovni/stilni kvalifikatorji** so oznake, ki uporabnike poučijo v katerih besedilih se uporablja beseda ali besedna zveza

POGAJALNI POGOVOR

- Kadar se pogovarjamo sogovorniku **sporočimo svoje mnenje** o nečem in to **mnenje ponavadi utemeljimo ali pojasnimo**. Ker pa so mnenja ljudi pogosto različna se morata sogovornika, ki želita še naprej sodelovati, pogajati
- O **pogajalnem pogovoru govorimo takrat, kadar sogovornika usklajujeta svoji mnenji** in pričemer **vsak malo popusti**, oblikujeta skupno mnenje v katerem se upoštevajo interesi obeh.
- Ponavadi se pogajamo v zasebnih okoliščinah ter tudi v uradnih (*sklepanje kupo-prodajne pogodbe, mirovnega sporazuma*). **Uradno pogajanje traja dlje časa**. Če se konča uspešno se sprejeti dogovor zapiše, sogovornika pa ga podpišeta.
- Pred pogajanjem se je pametno **dobro pripraviti**, da si **določimo cilj**, ki ga želimo doseči in da **razmislimo o svojih utemeljitvah** ter se poučimo o mnenjih in ciljih ter interesih sogovornika.
- Med pogajanjem je dobro, če smo **vztrajni**, predvsem pa **spoštljivi do sogovornika**.
- Lahko se zgodi, da **ne pride do sporazuma** in tedaj pravimo, da je bilo pogajanje **neuspešno**.

REFERAT

- ✉ referat **je zapisano strokovno besedilo**, ki ga ustno predstavimo občinstvu
- ✉ sestavljen je iz **uvoda** (v katerem napovemo temo in notranjo členitev besedila), **jedra** (v katerem povzemamo ugotovitve in predstavimo svoja spoznanja) in **zaključka** (v katerem povzamemo ugotovitve). **Na koncu pa so navedeni podatki o uporabljeni strokovni literaturi**
- ✉ referat **je strokovno besedilo**, v katerem opisujemo pojave in razlagamo njihovo povezanost, ki smo jo ugotovili sami ali s pomočjo strokovne literature
- ✉ je **objektivno besedilo**
- ✉ **sporočevalec si** med govorno predstavitvijo **pomaga z različnimi ponazorili** (plakati, grafikoni, prosojnica)
- ✉ referatu ponavadi **sledi razprava (diskusija)**

POROČILO

- ∥ časopisno / radijsko / televizijsko je pripovedovalno besedilo **namenjeno širši javnosti** in spada med **publicistična besedila**
- v poročilu sporočevalec **seznanil naslovnika s tem, da se je zgodil aktualen dogodek**, kje in kdaj ter zakaj se je zgodil ter kdo je pri tem sodeloval, predstavi tudi potek dogodka
- **tvorec** takšnega poročila **najprej predstavi rezultat dogodka**, šele na to pa potek dogodka od začetka do konca. Rezultat dogodka pogosto navede v naslovu, saj želi s tem pritegniti

naslovnikovo pozornost. Poročilo navadno nima uvoda in zaključka

∟ ker je poročilo pripovedovalno besedilo so **glagoli v pretekliku**

∟ poročilo je **objektivno besedilo**

REPORTAŽA

∟ to je **pripovedovalno besedilo**, ki je **namenjeno širši javnosti** in zato spada med **publicistična besedila**

∟ sporočevalec **pripoveduje o aktualnem dogodku**. Ta dogodek je resničen, kraj, čas in osebe pa so prepoznavni

∟ sestoji iz **uvoda**, kjer je **nakazan problem, zapleta z navajanjem podatkov** ter **razpleta z rešitvijo**

∟ besedilo je izrazito **osebno obarvano**, to se kaže v izbiri besed, opisu ozračja, **kombiniraju zvoka in slike**. Sporočevalec po navadi sam ne komentira dogodka, temveč to prepusti drugim. Podatke in dejstva predstavi tako, da govorijo sami zase

∟ reportaža se najbolj približuje leposlovju predvsem zaradi jezika. **Besede so rabljene tudi v prenesenem pomenu**, saj tvorec želi biti čim izvirnejši

∟ poznamo **dogodkovne, potopisne, portretne in dokumentarne reportaže**

∟ glede na prenosnik so reportaže **zapisane ali govorjene**. **Časopisne** reportaže **imajo izrazito naslovje**, besedilo pa so **dodane tudi fotografije**. Pri radijski reportaži ima pomembno vlogo tonski snemalec, pri televizijski pa snemalec slike. Posebna oblika radijskih/televizijskih reportaž je prenos kakega dogodka.

ŽIVLJENJEPIS

∟ je besedilo v katerem so v resničnem zapovrstju **predstavljeni pomembnejši dogodki** in **dosežki iz življenja kake osebe**

∟ sporočevalec **pripoveduje o preteklih dogodkih** zato so glagoli v pretekliku. Pomembno vlogo imajo besede, ki določajo kdaj so se zgodili predstavljeni dogodki

∟ **življenjepis je napisan v tretji osebi**, če ga pišemo o sebi pa v prvi osebi

∟ v **uradnem življenjepisu**, ki ga pišemo za razne ustanove predstavimo najpomembnejše dogodke in dosežke iz svojega življenja in poudarimo tiste, ki so pomembne za naslovnika. Svoje podatke pa navadno predstavimo v naslednjem zapovrstju:

- ime in priimek, bivališče (levo zgoraj)
- rojstni podatki
- socialno stanje
- izobrazba
- delovne izkušnje, priznanja ali nagrade

- kraj in datum nastanka življenjepisa
- lastnoročni podpis (desno spodaj), s katerim pisec zagotavlja resničnost zapisanih podatkov
- uradni življenjepisa je **objektivno besedilo**, če pa sporočevalec pripoveduje o svojem življenju ali o življenju kake druge osebe tako, da se v besedilu razodeva, je življenjepisa subjektiven
- ▮ poznamo različne oblike življenjepisov: **biografsko geslo, jubilejni članek, nekrolog (ob smrti), leposlovnii življenjepisa**

JAVNO OBVESTILO

- ▮ to je besedilo, v katerem **sporočevalec javnosti naznanja, da se bo nekaj pomembnega zgodilo, in ponavadi je objavljeno v množičnih občilih**
- javno obvestilo navadno naznanja množičnemu naslovníku en pomemben dogodek, **sporočilo je kratko, gre za dejstva**: kdo obvešča in koga obvešča, kaj se bo zgodilo ter kdaj in kje se bo to zgodilo in včasih je pojasnjen tudi vzrok dogodka
- **oblika javnega besedila je šablonska**. V **glavi** sta zapisana **logotip podjetja** ali ustanove ter naslov obvestila. Temu **sledi govorni** del iz katerega zvmemo za naslovníka ali pa ime človeka oz. ustanove ki obvešča. Nato je napisana **vsebina obvestila** katere pomembnejši podatki so natisnjeni krepkeje, besedilu je lahko priložena skica. Besedilo se konča s podpisom sporočevalca, včasih pa tudi z vljudnostno povedjo
- ▮ **javno obvestilo mora biti razumljivo** čim širšemu krogu ljudi. Nekatera obvestila so **namenjena strokovni javnosti**, zato je v **njih uporabljeno uradovavno in strokovno besedje**. V obvestilih je veliko samostalnikov in **povedi s trpnikom**
- ▮ besedil, ki obveščajo javnost je več, tudi **oglasii, različni sporedi, jedilni listi, osmrtnice in borzne tečajnice so obvestila**.

URADNO POTRDILO

- to je **pisno besedilo**, v katerem sporočevalec izraža, da je kaj prejel ali da se je kaj zgodilo oz., da se še godi. Uradno potrdilo navadno izdajajo ustanove, njihovi predstavniki, lahko pa tudi posamezniki
- vsebovati mora **podatke o ustanovi, ki kaj potrjuje, podatke o osebi, za katero se potrjuje ter podatke o tem, kaj se potrjuje, lahko pa tudi za kateri name se izdaja potrdilo**. Sporočevalec z **lastnoročnim podpisom potrjuje resničnost navedenih podatkov**. Bistveni del potrdila je tudi datum
- večina potrdil je v obliki tiskanih obrazcev
- sporočevalec kot posameznik uporablja glagole v prvi osebi ednine, če potrjuje v imenu ustanove pa v prvi osebi množine.

URADNO POOBLASTILO

- ✿ je **pisno besedilo**, s katerim sporočevalec zagotavlja, da se strinja da namesto njega nekdo drug opravi neko drugo uradno dejavnost. **Uradna pooblastila izdajajo posamezniki**
- ✿ vsebovati mora podatke o pooblastitelju in pooblaščenecu, podatke o tem, zakaj se ga pooblašča in obdobje, za katero velja pooblastilo. Lahko je začasno ali trajno. Bistven del besedila pa je datum
- ✿ sporočevalec z **lastnoročnim podpisom potrjuje resničnost navedenih podatkov**. Pooblastilo podpiše tudi pooblaščenec. Na podlagi osebne dokumenta pa ga **overi uradna oseba** notar pod katerim se morata pooblastitelj in pooblaščenec podpisati. Tudi pooblastila so izpolnjeni tiskani obrazci
- ✿ sporočevalec uporablja **glagole v prvi osebi ednine**

URADNA IZJAVA

- ▮ to je **pisno besedilo**, s katerim sporočevalec zagotavlja, da so sporočeni podatki resnični. **Napišejo jo posamezniki ali predstavniki ustanov**
- ▮ vsebovati mora podatke o osebi, ki kaj izjavlja ter tisti podatek, ki ga sporoča kot resničnega. Bistveni del izjave je **datum nastanka besedila**
- ▮ sporočevalec **potrjuje resničnost navedenih podatkov z lastnoročnim podpisom, če izjavo izdaja v imenu ustanove pa še z žigom**
- ▮ izjave so največkrat že največkrat **natisnjeni obrazci**, v katere je potrebno vstaviti le manjkajoče podatke in se podpisati
- ▮ sporočevalec uporablja **glagole v prvi osebi ednine**, če kaj potrjuje v imenu ustanove, pa v prvi osebi množine.